

1886-03-31

AFSENDER

J. C. Jacobsen

MODTAGER

Indenrigsministeriet

FAKTA

Type:
Brev

Sprog:
Dansk

Afsendersted:
København

Modtagersted:
København

Arkivplacering:
FA 2-009-00031, F 4

Emneord:
Frederiksborg Slot, Rosenborg Slot,
filantropi

DOKUMENTINDHOLD

Om forholdet mellem J. C. Jacobsen og J. J. A. Worsaae.

TRANSSKRIFTION

Til Indenrigsministeriet.

I de "Optegnelser om Rosenborgsamlingen" som afg.

Kammerherre Worsaae har efterladt og ladet offentliggjøre ved Hr Inspecteur Brock, findes pag. 69 et lille Tillæg, dateret Septbr 1878, angaaende nogle smaae Arbeider, som ere udførte i 1878, hvortil saa er føiet følgende mærkelige Fortælling:

"Neppe var jeg færdig med Omordningen x) før jeg maatte bestaae et, stærkt Angreb paa Samlingen, idet man for det nye Museum paa Frederiksborg vilde reclamere baade historiske Portraiter og Meubler fra Rosenborg, ja endog vilde flytte hele Middelalderens og Renaissancens Minder fra Oldnordisk Museum til Frederiksborg, ---- Min bestemte Modstand havde imidlertid til Følge, at Planen til Frederiksborg Museet blev ændret derhen, at det ikke skal concurrere med de i Hovedstaden alt bestaaende, kulturhistoriske Museer".

Hele denne Skildring af et "stærkt Angreb", af en "bestemt Modstand" og af en derved bevirket "Ændring af Planen", er imidlertid kun et Phantasiebillede, hvori der ikke findes et eneste sandt Ord og bør derfor ikke henstaae uden Berigtigelse. Da det nu er klart, at den i Skildringen fremsatte Sigtelse er rettet mod mig, anseer jeg det for min Pligt, som Stifter af det Nationalhistoriske Museum og som nuværende Tilforordnet i dets Bestyrelse at oplyse hvor vrang og forvirrede Worsaaes Forestillinger maae have været, da han nedskrev det Tillæg, som er dateret "Septbr 1878".

Dette vil tydeligst fremgaae af en chronologisk ordnet Over-sigt over det Passerede, nemlig:

1. Den 19de April 1877 tilstillede jeg Komiteen for Frederiksborg Slots Gjenopførelse (hvoraf Worsaae var Medlem) et Tilbud om Oprettelsen af et Nationalhistorisk Museum, hvori jeg bl.a. meddelte mine Forestillinger om Maaden, hvorpaa et saadant Museums Indhold formentlig kunde tilveiebringes. Idet jeg i den Henseende henviste til det Forbillede som foresvævede mig, nemlig Museet i Versailles nævnte jeg dels Fremstillinger af historiske Personer og Begivenheder ved Kunstens Hjælp, altsaa historiske Malerier, Portraiter og Statuer; dels en Samling af Gjenstande, som mere

høre hjemme i et Museum for Folkets Historie end i de paa Studiet af Kulturhistorien beregnede herværende Samlinger;

x) Altsaa i Sommeren 1878, efter det Kgl Rescript af 5. April s. A hvorved Worsaae var udnævnt til Formand i Frederiksborg Museets Bestyrelse og Planen for Museet var slaaet fast i Overensstemmelse med Worsaaes Anskuelser!

dels "Bidrag fra offentlige Institutioner og fra Private" i hvilken Henseende jeg særlig henviste til "Levningerne af den Portraitsamling, som tidligere fandtes paa Frederiksborg", hvilken Levning formentlig kunde "afgive en god Begyndelse til et historisk Portraitgalleri".

Dette "skizzerede Forslag" henstillede jeg til Komiteens "Overveielse og Bedømmelse" og tilføiede, at "dersom Planen i dens Hovedtræk af Komiteen fandtes anbefalelsesværdig, vilde jeg tilsige Komiteen et Bidrag af 200.000 Kr. til Restaurationen af Museums Lokaler i Kongefløien".

2. Dette Forslag blev af Komiteen med dens Anbefaling d 15 Mai 1877 tilstillet Indenrigsministeriet, som under 27 Juni s. A. meddelte Komiteen Hr W Kongens Approbation af 25 Juni s. A., som bemyndigede Komiteen til at modtage mit Tilbud.

3. Idet Komiteen d 2 Juli s. A. meddelte mig den Kgl. Approbation, udtalte den bl.A. " det tillidsfulde Haab, at min smukke Tanke om Oprettelsen af et Nationalhistorisk Museum maa fra alle Sider finde den Tilslutning, hvorpaa den har et fuldgyldigt Krav. (Medundertegnet af Worsaae).

4. Da den Kgl Approbation bestemte " at Museets Oprettelse ikke maatte paadrage Staten noget pecuniært Offer", maatte jeg nærmere overveie Planen for Museets Ordning og beregne Størrelsen af den Sum som maatte tilveibringes til Bestridelse af de aarlige Udgifter, hvorm jeg strax søgte Raad og Veiledning hos Worsaae.

5. Ved de Konferencer, som jeg i den Anledning i Efteraaret 1877 havde med ham, erfarede jeg først, at de fra Frederiksborg reddede Portraiter ikke længere - som jeg havde hørt og troet - henstode til midlertidig Opbevaring paa Christiansborg og Rosenborg, men at de ved en Kongelig Resolution vare bestemte til at forenes med Rosenborg Samlingen og at de derfor nu ikke kunde afstaaes til Frederiksborg Museet. Dermed tilintetgjordes

til min store Overreaskelse Forestillingen om at der existerede en til Frederiksborg Slot hørende Portraitsamling som kunde afgive den i mit Tilbud paaregnede "gode Begyndelse til et historisk Portraitgalleri", men Worsaae trøstede mig med, at en betydelig Del af de reddede Billeder endnu henstode i Magazinerne, fordi der ikke var Plads til dem i de indskrænkede Lokaler paa Rosenborg, hvilke desuden vare saa overfyldte at flere større Billeder ved Leilighed maatte fjernes og at alle disse Portraiter kunde overlades til Frederiksborg Museet i form af Laan, (hvilket ogsaa senere er skeet). Dermed maatte jeg jo, efter at have forvundet Overraskelsen erklære mig tilfreds x) over den først nu modtagne Oplysning

6. Ved en anden Konference med Worsaae paa Oldnordisk Museum overbeviste jeg mig om, at der i denne Samling kun var faa Gjenstande om hvilke det med Føie kunde siges, at de nærmest hørte hjemme paa Frederiksborg og blandt disse lagde jeg kun særlig Vægt (på) Christian 4des bekjendte Sølvalter fra Bedekammeret, hvor det havde staaet indtil vore Dage, men Worsaae var ikke at bevæge til at tilbagegive det til dets oprindelig Plads.

7. Hvor langt det imidlertid var fra, at det venskabelige Forhold mellem Worsaae og mig blev forstyrret ved saadanne enkelte Meningsforskjelligheder fremgaaer bl.A af det i "Optegnelserne p 68 omtalte Tilbud som jeg i October 77 uopfordret gjorde ham om at bekoste Anskaffelserne af det saa længe ønskede Marmorgulv i Christian 4des Audiensgemak paa Rosenborg, hvilket Tilbud han med stor Glæde modtog.

8. I Slutningen af 1877 raadførte jeg mig fremdeles med Worsaae om min Indstilling til Kongen angaaende Planen for det nye Museum, saavel med Hensyn til dettes Forhold til de andre offentlige Samlinger, som til Bestyrelsens Sammensætning og i begge Henseender stemmede vore Anskuelser saa fuldkommen overens, at det for en stor Del var med Worsaaes egne Ord at jeg formulerede mit Andragende af 1st Januar 1878 til Carlsberg Fondet og Videnskabernes Selskab om dettes Medvirken og min dermed overensstemmende Indstilling til Kongens af 5te April 1878, hvilken Indstilling samme Dag erholdt Hs Majestæts Approbation.

9. Da Indenrigsministeriet ifølge dette Rescript, bl. A. skulde gjøre Udkast til de Kongelige Statuter for det nye Museum, udbad

Generaldirecteur Schou sig min og Worsaaes Bistand ved Affattelsen deraf, hvorefter vi i Forening udarbejdede et Forslag som Ministeriet benyttede i sin Indstilling, der af Hs Majestæt blev approberet ved Resolutionen af 7de October 1878. Disse Kjendsgerninger troer jeg ville være tilstrækkelige til at vise, at der aldrig har været tilsigtet eller udført noget "Angreb" paa Rosenborg Samlingen og at en saadan Kamp, som den pag 69 skizzerede i hvert Fald var en Umulighed i Sommeren 1878, efterat Worsaae ifølge min Indstilling var stillet i Spidsen for det nye Museums Bestyrelse og efterat Forholdet til de andre Samlinger, efter Aftale med ham, var definitivt slaaet fast ved Kgl Rescript af 5te April 1878.- Og det er ligeledes en Umulighed, at Worsaae i Septbr 1878, da vi i Fællesskab havde gjort Udkast til Statutterne, kunde være i en saadan Sindsstemning, som den, hvorom hans overdrevne Udtryk i Skildringen pag 69 vidner.

[Udfor de første 4 linier er tilføjet med blyant "forandret"]
Det er derfor klart, at det nævnte Tillæg, dateret Septbr 1878 angaaende nogle smaae Afslutningsarbejder i 1878, med den dertil føjede Skildring af de stærke Angreb, osv, maa være nedskrevne langt senere (vistnok i 1883) og antedateret.
Der Opstod nemlig i 1883 en forbigaaende Miisstemning mellem Worsaae og mig i Anledning af en Misfornøielse, jeg i et Bestyrelsesmøde havde lagt for Dagen med Hensyn til en formentlig uheldig Mangel paa den ønskelige Orden og Planmæssighed i Forretningsgangen og disse Yttringer have desværre vistnok stødt eller endog irriteret Worsaae mere end jeg dengang anede. I en saadan irriteret Stemning kan Erindringen fra 1877 om Uoverensstemmelsen i vor Opfattelse af Forholdet mellem de forskjellige Museer maaske i den lange Afstand have vist sig for ham i saa forstørret en Maalestok, at han har indbildt sig, at jeg i hin Tid har havt Ondt i Sinde mod de ældre Samlinger, hvilket han da med den ham egne, levende Indbildningskraft har udmalet ham et meget vidtgaende Erobringsforsøg, hvorimod han har havt en haard Kamp at "bestaae".-
Den nævnte Misstemning i 1883 ophørte dog snart, da vi begge stræbte at undgaae Anledning til Rivninger og desuden knyttedes sammen af en levende Interesse for vor fælles Virksomhed i Frederiksborg Museets Tjeneste og vi vedbleve derfor at leve og virke i den bedste Forstaaelse lige til Worsaaes Død.

J. C. JACOBSENS ARKIV
CARLSBERGFONDET

Af Hensyn til dette mit Forhold til den Afdøde vil jeg ikke optræde offentligt med en Gjendrivelse af hans urigtige Skildring af min Færd, men da dette trykte Arbeide maaske efter min Død kan give Anledning til en falsk Fremstilling af den Aand, der har været ledende ved Stiftelsen og Ordningen af det Nationalhistoriske Museum tillader jeg mig at andrage paa, at ovenstaaende Meddelelse om mit Forhold til Worsaae maa blive optaget i Ministeriets Archiv i Forbindelse med de øvrige Actstykker, som angaae Oprettelsen af Museet paa Frederiksborg.

Carlsberg d 31 Marts 1886

Ærbødigst J. C.J.

J. C. JACOBSENS ARKIV
CARISBERGFONDET

U. m.
Jan 1° Dato 2de Linné villet "ladet offentliggjøre" i "Jan uen" en
offentliggjorte af "
Jan 2de Dato (i N. 4. 2de kinn) villet "efterde jeg faa" i "Jan jeg faa"
i "Dokument om"
Jan 3de Dato (Konting af N. 6. ud 7) villet "forund skuldet man
Sankalid nu la' den faa de alder Sankalid i det nye Kintum".
Jan 3de Dato, meddel af 4de Dato omst. villet det ansejende Mytts [- -]
i ["Det er den for Elad, at den i Skidning ena nuna ved Hornan pas
at laugt faa ena Edspind og faat i ^{uagla} og hamarede Skidhas en
de fidele Anka. Det er Quarantainen i 1878, en en fidele faaleds
ffraafraff i det "fidele Cella" faa da pas gend. Pasageung; September
1878".
"Denne ffraafraff er sandtydelig med faaleds med det "andte Cella"
detand: Rosenborg i 26 Jan 1889", fidele jeg skuldet den af det endog
i "fidele Act" og fidele an " -] - - - - -

C.M.

Til
Indenrigsministeriet.

I de "Oplysninger om Rosenborg-Samlingen", som afbrødt
Kammerherre Worsaae har efterladt og ^{106, nu 107} ~~læst~~ offentliggjort, ¹⁰⁸ ~~107~~ Hr.
Inspektør Brock, findes pag. 69 et lille Tillæg, dateret Septbr. 1878, angaa-
ende nogle smaa Arbejder, som ere udførte i 1878, hvilket saa er føjet
følgende mærkelige Fortælling:

"Neppe var jeg færdig med Anordningen, før jeg maatte bestaae et
stærkt Angreb paa Samlingen, idet man for det nye Museum
paa Frederiksberg vilde reklamere baade historiske Portraiter
og Møbler fra Rosenborg, ja endog vilde flytte hele Middeldal-
salen og Renaissanceens Møbler fra Oldnordisk Museum til
Frederiksberg, - - - Min bedste Modstand havde imid-
tærdid til Følge, at Planen til Frederiksberg Museet blev
ændret derhen, at det ikke skal concepnere med de i Hoved-
staden alt bestaaende, kulturhistoriske Museer."

Hale denne Skildring af et "stærkt Angreb", af en bestemt Mod-
stand" og af en derved bewirket Andring af Planen", er imid-
tærdid kun et Phantasibillede, hvori der ikke findes et eneste
sandt Ord og bør derfor ikke bestaae uden Berigtigelse.
Da det nu er klart, at den i Skildringen fremsatte Begjæ-
rde er rettet mod mig, anser jeg det for min Pligt, som Stifter
af det Nationalhistoriske Museum og som minværende Tilførd,
nok i dets Bestyrelse, at oplyse, hvor vrangt og forvirrede
Worsaaes Forestillinger maaa have været, da han medskrev
det Tillæg, som er dateret "Septbr. 1878."

Dette vil tydeligst fremgaae af en kronologisk ordnet
Oversigt over det Sæsseredt, nemlig:

1. Den 19de April 1877 tilstillede jeg Komiteen for Frederiksberg Slots Byg-
gørelse (hvoraf Worsaae var Medlem) et Tilbud om Oprettelsen
af et Nationalhistorisk Museum, hvori jeg bl. a. meddelte mine
Forestillinger om Maaden, hvorpaa et saadant Museums Ind-
hold formentlig kunde tilveiebringes. Idet jeg i den Henseen-
de henviste til det Forbillede, som foresvavede mig, nemlig
Museet i Versailles, nævnte jeg:
dets Fremstillinger af historiske Personer og Begivenheder
ved Hønskens Hjælp, altsaa ved historiske Malerier,
Portraiter og Statuer,
dets en Samling af Gjenstande, som mere høre hjemme i et
Museum for Folkets Historie end i de paa Grund af
Kulturhistorien beregnede horeværende Samlinger,
dets "Bidrag fra offentlige Institutioner og fra Private", i hvilken
Henseende jeg
seerlig henviste til "Levningerne af den Portraitsamling, som

Nidligere fandtes paa Frederiksberg, hvilket Lønning for meeligt kunde afgive en god Begyndelse til et historisk Portraitzalleri."

1. Dette "skinguede Forslag" henstillede jeg til Komiteens Overvejelse og Begrundelse og tilføiede, at "dersom Klausen i dens Hoved, trak af Komiteen fandtes anbefaltesværdig, vilde jeg tilsiige Komiteen et Bidrag af 200.000 Sk. til Restaurationen af Museumsskolen i Kongeporten".
2. Dette Forslag blev af Komiteen med dens anbefaling den 15de Mai 1877 tilstillet Indvigningsministeriet, som under 27de Juni s.A. meddelte Komiteen Ks. Maj. Kongens Approbation af 25de Juni s.A., som bemyndigede Komiteen til at modtage mit Tilbud.
3. I det Komiteen den 2de Juli s.A. meddelte mig den Kgl. Approbation, udtalte den bl. a. "det tilidsfæle Haab, at min smukke Tanke om Oprettelsen af et Nationalhistorisk Museum maa fra alle Sider finde den Tilslutning, hvorpaa der har et fuldtgyldigt Haab". (Medunderskrevet af Worsaae).
4. Da den Kgl. Approbation bestemte, at Museets Oprettelse ikke maatte paadrage Staten noget pecuniært Offer, maatte jeg nævne uerwite Klausen for Museets Ordning og beregne Skatelsen af den Sum, som maatte tilviesbringes til Bestridelse af de aarlige Udgifter, hvorefter jeg strax søgte Raad og Veiledning hos Worsaae.
5. Ved de Konferencer, som jeg i den Anledning i Efteraaret 1877 havde med ham, ^{landt jeg først at søge Raad om} ~~indfaldt jeg først~~, at de fra Frederiksberg reddede Portraiter ikke længere — som jeg havde hørt og troet — henstode til midlertidig Opbevaring paa Christiansborg og Rosenborg, men at de ved en Kongelig Resolution vare blev skunkte til at fornes med Rosenborg Samlingen og at de derfor ikke kunde afstaaes til Frederiksberg Museet. Bemædt til indtjendtes til min store Overraskelse Forestillingen om, at der eksisterede en til Frederiksberg Slot hørende Portraitsamling, som kunde afgive ^{i guld, sølv, og} "gode Begyndelse til et historisk Portraitzalleri", men Worsaae troede at mig med, at en betydelig Deel af de reddede Billeder endnu henstode i Magasinerne, fordi der ikke var Plads til dem i de indskravkede Lokaler paa Rosenborg, hvilket desuden vare saa overfyldte, at flere store Billeder ved Leilighed maatte fjernes, og at alle disse Portraiter kunde overlades til Frederiksberg Museet i Form af Laan, (hvilket ogsaa senere er skeet). Bemædt maatte jeg jo, efter at have forvundet den forrige Overraskelse, ^{reklare mig tilfreds} over den først modtagne Oplysning

6. Ved en anden Konference med Worsaae paa Nordiske Museer overbeviste jeg mig om, at der i denne Samsling kun var faa Gjenstande, om hvilke det med sin kiendte siges, at de naar sig til at komme paa Frederiksborg, og blandt disse lagde jeg kun særlig Vægt paa Christian 4des bekjendte Selvalken fra Bedekammeret, hvor det havde staaet indtil vore Dage, men Worsaae var ikke at bevæge til at tilbagegive det til dets oprindelige Plads.
7. Hvor længe det imidlertid var fra, at det venskabelige Forhold mellem Worsaae og mig blev forstyrret ved saadanne enkelte Meningsforskjelligheder, fremgaaer bl. a. af det i "Opregnelsene" pag. 68 omhandlede Tilbud, som jeg i Oktober 1877 i og fordrøt gjorde ham om at bekoste Auskauffelsen af det saaledes omtalte Marmorgulv i Christian 4des Nidientgemak paa Rosenborg, hvilket Tilbud han med stor Glæde modtog.
8. I Udtvningen af 1877 raadforte jeg mig freundeles med Worsaae om min Indstilling til Kongen angaaende Planen for det nye Museum, saavel med Hensyn til dets Forhold til de andre offentlige Samlinger, som til Bestyrelsens Sammensætning, og i Ette Henseender stemmede vore Auskauffelser saa fuldstændig overens, at det for en stor Deel var med Worsaaes egne Ord, at jeg formulerede mit Andragende af 12de Januar 1878 til Carlsberg Fondet og Videnskaberens Sel. skab om dets Medvirkning og min dermed overensstemmende Indstilling til Kongen af 5te April 1878, hvilket Indstilling samme Dag erholdt Ks. Majestats Approbatum.
9. Da Indvigningsministeriet ifølge dette Rescript bl. a. skulde gøre Udkast til de Kongelige Statister for det nye Museum, i Saad Generaldirectøren Schou sig min og Worsaaes Bistand ved Af fættelsen deraf, hvorefter vi i Forening idarbejdede et For slag, som Ministeriet benyttede i sin Indstilling, der af Ks. Majestat blev approberet ved Resolutionen af 7de Oktober 1878.
- Disse Kjendsgjenninger tror jeg vilde være tilstrækkeligt til at vise, at der aldrig har været tilsigtet eller idført noget "Angræb" paa Rosenborg Samlinger og at en saadan Kamp, som den pag. 69 skildrede i hvert Sald var en Uuimelig hed i Sammen 1878, effraat Worsaae ifølge min Indstilling var stillet i Spidsen for det nye Museums Bestyrelse og effraat Forholdet til de andre Samlinger, effra Afsale med ham, var definitivt slaaet fast ved Kgl. Rescript af 5te April 1878. Og det er ligelædes en Uuimelig hed, at Worsaae i Septbr. 1878, da vi i Tallesskab havde gjort Udkast til Sta. hærene, kiende være i en saadan Indstæmming, som den, hvorom hans overdrenne Udtryk i Skildringen pag. 69 vidner.
- Det er derfor klart, at det naar sig Tilbage, dateret Septbr. 1878, angaaende noget om Afslutningsarbejdet i 1878, med den derfor forede Skildring af de stærke Angreb.
- X) Udtvningen af 1877 raadforte jeg mig freundeles med Worsaae om min Indstilling til Kongen angaaende Planen for det nye Museum, saavel med Hensyn til dets Forhold til de andre offentlige Samlinger, som til Bestyrelsens Samsætning, og i Ette Henseender stemmede vore Auskauffelser saa fuldstændig overens, at det for en stor Deel var med Worsaaes egne Ord, at jeg formulerede mit Andragende af 12de Januar 1878 til Carlsberg Fondet og Videnskaberens Sel. skab om dets Medvirkning og min dermed overensstemmende Indstilling til Kongen af 5te April 1878, hvilket Indstilling samme Dag erholdt Ks. Majestats Approbatum.

[maa vare nedskrevne laang senere (vistnok i 1883) og antedatert.
Det opstod nemlig i 1883 en forbigaaende] Misstemning
mellem Worsaae og mig i Aaledning af en Misforstaaelse,
jeg i et Bestyrelsesmøde havde lagt for Bogen med Hensyn
til en formuelig Mangel paa den ønskelige Orden og Planmes-
sigthed i Forretningsgangen, og disse Opbringer have desvære
vistnok stødt, eller endog irriteret Worsaae mere, end jeg
den gang anede. En saadan irriteret Stemning kan Erin-
dringer fra 1877 om Uoverensstemmelsen i vor Opfattelse
af Forholdet mellem de forskjellige Mieser maaske i den
lange Afstand have vist sig for ham i saa forstaaet
en Maalstok, at han har indbildt sig, at jeg i sin Tid
har havt Oudt i Tinde mod de aldre Tanslinger, hvilket
han da med den ham egne, levende Indbildningskraft
har indmaalst som et meget vittgaande Erøbringsforsøg,
hvorimod han har havt en haard Stamp at bestaae.

Den nævnte Misstemning i 1883 opstod dog snart,
da vi begge stræbte at indgaae Aaledning til Kirkesinger,
og desuden knyttedes sammen af en levende Interesse
for vor fælles Virksomhed i Frederiksborg Miesets Tje-
neste, og vi vedbleve derfor at leve og virke i den bedste
Forstaaelse lige til Worsaaes Død.

Af Hensyn til dette mit Forhold til den Afledte
vil jeg ikke optræde offentlig med en Ujendrivelse af
hans rigtigste Skildring af min Tænd, men da dette
trykte Arbejde maaske efter min Død kan give Anled-
ning til en falsk Fremstilling af den Sand, der har ve-
ret ledende ved Stiftelsen og Indviingen af det National-
historiske Museum, tillader jeg mig at andrage paa,
at ovenstaaende Meddelelse om mit Forhold til Worsaae
maa blive optaget i Ministeriets Archiv i Forbindelse
med de øvrige Afskrifter, som angaa Oprettelsen af
Mieset paa Frederiksborg.

Carlsberg den 31te Marts 1886.

A. Schibye
J. C. J.